

SØREN OG METTE

OG SELVFØLGELIGHEDERNE

Pædagogikken i dagens Danmark er via selvfølgeligheder og normer med til at holde fast i både drengestreger og pigefnidder. Der er lang vej til han, hun og hen, men stereotyperne møder trods alt mere kritik end tidligere.

Af MAJ JUNI

Nogle sad og sov, andre strikkede. Sådan så det ud på de forreste rækker, da kønssociolog og indehaver af virksomheden *Mangfold*, Cecilie Nørgaard, for omkring femten år siden holdt sine første foredrag for lærere om, hvordan man kan arbejde kritisk med normer og køn i uddannelse og pædagogik. I dag oplever hun en langt større årvågenhed.

“I 2014 fik pædagoguddannelsen et fag, der hedder Køn, seksualitet og mangfoldighed. Det var utrolig vigtigt, at det fag kom. Ikke bare har det betydet meget for de studerende, men det har også haft betydning for den generelle holdning ved at legitimere, at spørgsmålet om køn og strukturerer også er en vidensindsats,” fortæller Cecilie Nørgaard, der oplever, at samtalen om køn har ændret sig både politisk og praktisk de seneste år.

“Det er ikke længere et spørgsmål om, hvorvidt vi skal arbejde med køn og mangfoldighed, men i højere grad hvordan.”

Begynder med et kritisk blik

Det nye fag på pædagoguddannelsen er et modul på 12 uger og udklækker, som Cecilie Nørgaard siger det, ikke nye eksperter i mangfoldighed – men det er heller ikke nødvendigt.

“Det væsentlige er, at de nyuddannede pædagoger lærer at stille sig spørgende over for de dominerende stereotyper i kulturen. I stedet for at besvare spørgsmålet ‘Hvorfor er han vild og urolig?’ med ‘Det er fordi, han er en dreng’, kan de se andre muligheder. Det er et godt sted at begynde, så kan man altid putte mere på,” siger Cecilie Nørgaard, som har firmaet MANGFOLD, der formid-

ler kønsforskning til diverse pædagogiske praksisser, og bl.a. står bag Prismecertifikatet, et efteruddannelsesstilbud til pædagoger om køn, diversitet og normkritisk pædagogik.

Stereotyperne, der stadig lever i bedste velgående, går fx på, at drenge er vilde og ikke kan sidde stille og koncentrere sig i længere tid. De har brug for at komme ud at løbe og er impulsive. De er til gys, gru og krimi. Drenge er mere egoistiske end piger, og de taler højere og råber mere og har ikke lige så meget brug for at blive trøstet. De er dygtige til matematik, kemi og fysik og mindre i

»Det er ikke længere et spørgsmål om, hvorvidt vi skal arbejde med køn og mangfoldighed, men i højere grad hvordan«

Cecilie Nørgaard

sprogfagene, hvor pige-kønnet er dem overlegne. Pigerne er mere stille end drengene og har mange følelser, som de er gode til at udtrykke. De er empatiske og sociale og tager hånd om andre. Piger er omsorgsfulde og finmotoriske.

“Jeg hører fra praksis, at de nyuddannede pædagoger kommer ud til en virkelighed, hvor en masse ældre pædagoger siger: ‘Sådan der har vi aldrig gjort, vi plejer at gøre sådan, og det fungerer rigtig godt.’ Mange af dem har faktisk lært nærmest det stik modsatte. Jeg har hørt flere ældre pædagoger fortælle, at da de gik på pædagogseminariet, lærte de,

at drenge og pigers hjerner var forskellige, og derfor skulle de mødes forskelligt. I dag lærer de studerende, at hjerner er plastiske og udvikler sig, som de bliver stimuleret. Det er et enormt kulturclash,” siger Cecilie Nørgaard, som også tror, der kan være heftige diskussioner ude i de enkelte institutioner.

“Det er svært at stå på mål for sådan et kulturskifte, hvis man kun er få, der har et nyt og kritisk syn på de gamle kønsnormer,” siger hun.

En del af dannelsesopgaven

Det har betydet meget at få sat viden og professionalitet på spørgsmålet om køn, mener Cecilie Nørgaard altså. Desuden peger hun på, at spørgsmålet om ansvar også spiller en rolle.

“Er det her område skolens ansvar eller et privat anliggende? Jeg mener også, det er en del af dannelses- eller uddannelsesopgaven. Vores kønsopfattelse er så integreret i os, at det fungerer lydløst. Når jeg arbejder med pædagogiske praktikere, erfarer jeg, at den største øjenåbner er at få blik for, hvornår normer er i spil i vores praksis. Hvorfor satte jeg dem sammen på den måde i gruppen? Hvad er det for stereotyper, der er i mit undervisningsmateriale?” siger Cecilie Nørgaard og peger på, at et af de mest populære materialer i indskolingen for tiden er *Søren og Mette*, som har mere end 60 år på bagen.

“I forhold til de kønnede repræsentationer er det helt ekstremt antikveret og trækker på nogle meget gamle kønsroller,” siger Cecilie Nørgaard, som mener, at læreruddannelsen burde få et fag, der matcher pædagogernes.

Det synspunkt deler hun med Tekla Canger, der forsker i folkeskolepraksis og er lektor på Københavns Professionshøjskole. Sidste år udgav hun bogen *Kønsbevidst pædagogik*,

som er målrettet lærere. Når Tekla Canger selv underviser på læreruddannelsen, introducerer hun de kritiske blik på stereotyper og teorier om køn, men det er langt fra et krav, at lærerne bliver undervist i det.

“Det handler i første omgang om at få identificeret, hvad det er for nogle selvfølgheder, der er i spil. Der er jo ikke nogen, der render rundt og siger pigefnidder og drengestreger, fordi de bevidst tænker, at det er knyttet til et særligt biologisk køn. Det er bare blevet en selvfølghed i sproget. I anden omgang handler det om at pege på, hvad det er for muligheder, vi har for at arbejde med det. Det er meget det, jeg har været optaget af i udviklingen af det, jeg kalder en kønsbevidst pædagogik,” fortæller Tekla Canger, der beskriver det som et bud på, hvordan praktikere som lærere og pædagoger i skolen med relativt enkle greb kan gøre en forskel for sig selv, deres kolleger og de børn, de arbejder med.

“Sproget er en væsentlig faktor, men det er også vores måde at vælge at organisere praksis på. Fx når vi refleksionsløst vælger, at der skal sidde drenge og piger ved bordene, når vi danner bordgrupper. Hvem har bestemt, at det er det mest hensigtsmæssige? Det er bare blevet sådan, fordi nogen på et tidspunkt har antaget, at drenge er på én bestemt måde, og piger er på en anden bestemt måde, og så er det ligeegyldigt, hvad det er for nogle piger, og hvad det er for nogle drenge, bare man blander dem. Et andet eksempel er, at mange laver pigemøder og drengemøder, når de oplever, der er problemer i klassen, fordi man har en oplevelse af, at konflikten bor i den kønnede gruppe. Og det kan sagtens være, at konflikten for det første ikke involverer alle af det køn, og for det andet er bundet op på nogle i den anden gruppe.”

Whistleblowers og gråzone

I sine møder med praksis oplever Tekla Canger, at lærerne generelt er meget kompetente – også når det gælder evnen til at rumme forskelligheder hos eleverne. Det er bare noget, de sjældent tænker over.

“Når unge eller børn meget tydeligt adskiller sig fra forestillingen om det biologiske køn, så har lærerne nemmere ved at håndtere det, fordi de bliver mindet om, at hhv. drenge og piger ikke er så firkantet et fænomen. Derfor kalder jeg de børn, som i den grad ‘gør’ køn på nogle radikalt anderledes måder, for vores ‘whistleblowers’. De bliver gjort til genstand for en pædagogisk praksis, som er rummelig. Men alle de drenge og piger, som så at sige går i gråzonen og ikke gør tydeligt opmærksom på en forskellighed, bliver bare selvfølghedigt indlemmet i den gruppe, de tænkes at høre til i,” siger Tekla Canger og peger på, at der én tommelfingerregel, lærerne kan følge:

“Vær nysgerrig, eksperimenter og prøv noget forskelligt af.” ■

UDDANNELSES- OG KØNSSOCIOLOGENS

BUD

01 NUANCÉR GAMLE MYTER

Myter om køn står ofte i vejen for den enkeltes udfoldelse. Fx myten om, at drenge leger vildt og piger er gode til finmotorik. Myter som denne dominerer i vores samfund, og vi har derfor tendens til at bemærke tilfælde, der bekræfter myten, og ikke de, der nuancerer eller afkræfter. På den måde kommer vi til at reproducere og videreføre myter og dårlige vaner.

02 REFLEKTÉR OVER STEREOTYPT SPROGBRUG

Sprog har magt til at definere, kategorisere og skabe sandheder, der påvirker det/de personer, vi taler om. Vi skal forholde os bevidst og kritisk til normer i sproget og sikre, at vi ikke ubevidst genskaber herskende fordomme om, at ‘drenge kan det’ og ‘piger kan det’.

03 STIL SPØRGSMÅL FREMFOR AT SØGE SVAR I KATEGORIER

Man kan ikke søge svar i kategorien ‘køn’ og sige: ‘Det er fordi, hun er en pige, at hun ikke er dygtig til fodbold.’ Mennesker har skabt de stereotype køn, vi oplever i kulturen, og vi kan nuancere og ændre dem, ved i stedet at stille spørgsmål til køn.

04 BEVIDSTGØR OM NORMER FOR KØN OG KROP

Normer forbundet med køn og krop fylder meget i vores kultur. Normer påvirker vores selvbillede, og hvordan vi ser og vurderer andre.

05 FORTÆL MODHISTORIER TIL TRADITIONELLE HISTORIER

Køn er i vores kultur afgørende for identitet, og stereotype normer forbundet med køn fylder meget. Vi må nuancere og udvide normerne ved også at fortælle alternative fortællinger om køn, så repertoiret for den enkeltes (køns) identitetsudvikling og senere livsvalg bliver større.

06 OPFORDR TIL MANGFOLDIGE RELATIONER

Små børn leger mere på tværs af køn end store børn. Det er vigtigt, at voksne bliver ved med at opfordre til mangfoldige venskaber og arbejdsrelationer.

07 INDRET NORMKRITISK, KREATIVT OG IKKE-KØNNET

Indretning kan, uden det er bevidst og tilsigtet, invitere nogle og ekskludere andre. Vi skal tænke over, hvordan vi i indretter bredt inviterende og kreativt, således at rummet reelt inviterer alle børn/unge uanset køn.

08 TILBYD ALSIDIGE AKTIVITETER OG MATERIALER

Alle børn uanset køn skal behandles lige. Ikke ens, men tilbydes lige muligheder. Det vil sige, at det ikke giver mening at planlægge én aktivitet for piger og en anden for drenge, for mange ønsker og har evner til at gøre og være noget andet og mere end normerne foreskriver.

09 FREMHÆV DIVERSITET

Brug tekster, fortællinger og billeder, der understøtter virkelighedens mangfoldighed. Det er vigtigt at opdage, at verden ikke udelukkende består af reklamernes ‘slanke, hvide, heteroseksuelle, middelklasse-mænd og -kvinder med stereotype livsvalg’.

10 VIS SELV MANGFOLDIGT KØN

Som voksne er vi rollemødder. Det er vigtigt, at der repræsenteres forskellige måder at være menneske på - og køn på. Det skaber flere forskellige muligheder for børn at spejle sig i.

